

економік, включаючи конверсію індустріальних регіонів, що занепадають, та регіонів, розвиток яких відстає.

Правовий режим реалізації інвестиційного проекту регіонального розвитку – це інституціональний фінансово-правовий режим організації з розробки, оцінки, відбору та реалізації (моніторингу) інвестиційного проекту, що оформлений як документ за встановленою законодавством формою, яким визначаються дії учасників цього проекту, а також ресурси, необхідні для досягнення цілей проекту протягом встановлених строків та які потребують спеціального податково-правового регулювання з наданням пільг, преференцій та гарантій щодо реалізації прав інвесторів, кошти яких залучаються.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шевченко О. В., Бахур Н. В. Удосконалення функціонування державного фонду регіонального розвитку. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-09/dfrr.pdf> (дата звернення 31.05.2023).

2. Regulation (EU) No 1301/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on the European Regional Development Fund and on specific provisions concerning the Investment for growth and jobs goal and repealing Regulation (EC) No 1080/2006. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013R1301> (дата звернення 31.05.2023).

Світлана ЗАДЕРЕЙКО

кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри публічного та міжнародного права Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ БЛАГОДІЙНОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Роль волонтерів по всьому світу є неоціненною в вирішенні складних гуманітарних задач по різного роду допомозі людям. Особливо важливим є участь волонтерів у допомозі та мінімізації наслідків збройних конфліктів. Для України питання волонтерської допомоги особливо гостро постало з початку збройної агресії в 2014 році, а небувалих масштабів волонтерська діяльність отримала після 24 лютого 2022 року. Так, за даними Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, близько 61% українців так чи інакше долучалися до волонтерської допомоги військовим чи своїм співгромадянам: є ті, хто допомагав фізичною роботою (близько 10%), хто фінансово - 31%, а хтось і фінансово, і роботою (20%) [1]. Таким чином, війна згуртувала та зміцнила громадську позицію багатьох українців, а їх власне прагнення бути корисним в боротьбі з агресором – сприяло розвитку волонтерської діяльності, розширило види волонтерської допомоги та підвищило участь громадського суспільства в обороноздатності держави.

Втім, наразі, актуальним питанням постала законодавча ініціатива по реєстрації волонтерів в Реєстрі волонтерів та виникненню питання оподаткування благодійної та волонтерської допомоги. На нашу думку, дані

питання є дуже актуальними та потребують додаткової уваги, адже, волонтери та волонтерська діяльність є необхідною як в мирний час, так і в умовах воєнного стану.

Наказом Міністерства фінансів України від 30.10.2014 № 1089 було створено Реєстр волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації. Водночас Податковим кодексом України та Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» визначено обов'язок всіх волонтерів, зареєструватися в даному реєстрі. На нашу думку, дана законодавча вимога в значній мірі звужує види волонтерської діяльності та виникає питання: а що робити тим волонтерам, які безпосередньо, здійснюють волонтерську діяльність, яка не охоплена воєнною природою волонтерської допомоги? Адже, волонтерська допомога - це роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами, її види є різними, відповідно напрямків волонтерської діяльності.

Реєстр волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації формується і ведеться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, та оприлюднюється на його офіційному веб-сайті. Порядок формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Включення до Реєстру здійснюється за заявничьким принципом протягом одного робочого дня [2].

Таким чином, особа, яка хоче інтерпретувати свою діяльність як волонтерську, то вона в обов'язковому порядку повинна зареєструватися в Реєстрі волонтерів, що на нашу думку, не є доцільним. Виконання чи не виконання даної вимоги створює правові наслідки щодо оподаткування волонтерської допомоги.

Ст.165 Податкового кодексу України визначено види доходів, які не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу. Так, до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку не включаються такі доходи:

- кошти або вартість майна (послуг), що надаються фізичній особі - волонтеру, з якою укладено договір про провадження волонтерської діяльності, в частині витрат неприбуткової організації, що залучає до своєї діяльності волонтерів, на проведення медичного огляду та вакцинації волонтера, інших лікувально-профілактичних заходів, безпосередньо пов'язаних з наданням волонтерської допомоги такою особою відповідно до Закону України "Про волонтерську діяльність";

- відшкодування неприбутковою організацією особі - волонтеру, з якою укладено договір про провадження волонтерської діяльності, документально підтверджених витрат, пов'язаних з наданням волонтерської допомоги, у розмірі та відповідно до переліку, що передбачені статтею 11 Закону України "Про волонтерську діяльність" [3].

Таким чином, окрім наявності в Реєстрі волонтерів, волонтеру потрібно мати також договір на волонтерську діяльність щоб його діяльність не підлягала оподаткуванню. Тобто, сума (вартість) благодійної допомоги не включається до розрахунку загального місячного (річного) оподаткованого доходу, якщо вона: отримана благодійниками - фізичними особами, які внесені до зазначеного Реєстру волонтерів; отримана для надання благодійної допомоги на користь осіб, визначених ПК України; використана на такі цілі та на відшкодування документально підтверджених витрат таких благодійників, пов'язаних із наданням зазначеної благодійної допомоги [4].

Тобто сума (вартість) благодійної допомоги включається до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу, з якої не сплачуються відповідні податки та збори, за умови її отримання для конкретних цілей і за умови, що такі кошти отримані благодійниками - фізичними особами, які до 1 січня 2023 року включені до Реєстру волонтерів. Водночас ті благодійники, які не встигли зареєструватися в Реєстрі волонтерів до 1 січня 2023 року, хоч і спрямували кошти за визначеними цілями, повинні подати декларацію в до 1 травня та сплатити податки та збори в загальному порядку (18% ПДФО та 1,5% військового збору) [4].

Якщо отримані благодійниками кошти можна кваліфікувати як інші передбачені ст. 165 Податкового кодексу України доходи, які не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу, то із цієї суми податки сплачувати не потрібно.

Також встановлено, що положення підпункту "б" підпункту 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 Податкового кодексу України щодо обов'язковості документального підтвердження витрат благодійників - фізичних осіб, які внесені до Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в порядку, визначеному Законом України "Про благодійну діяльність та благодійні організації", для надання благодійної допомоги на користь осіб, визначених у підпунктах "а", "в" підпункту 165.1.54 пункту 165.1 статті 165 цього Кодексу, не застосовується до витрат таких благодійників у період з 24 лютого 2022 року до 1 травня 2022 року .

На нашу думку, запровадження такої диференційованої системи оподаткування волонтерської діяльності є негативним, хоча зрозумілим з точки зору імперативності регулювання даного виду діяльності. Втім, актуальним питанням все ж таки залишається дотримання прав волонтерів під час здійснення ними волонтерської діяльності та надання волонтерської допомоги. Запровадження даного механізму є проявом контролю за діяльністю волонтерів та цільовим витрачанням коштів, однак, реалізація даного виду фінансового контролю з боку фіскальних органів, на нашу думку, не повинна порушувати права волонтерів після закінчення дії особливого періоду. Адже, для того щоб волонтерська допомога не оподатковувалася волонтер повинен бути зареєстрований в Реєстрі волонтерів. З даного приводу тезисно відзначимо наступне:

1. в період дії правового режиму воєнного стану не всі особи, які з альтруїстичних проявів прагнуть патріотично допомогти в боротьбі з ворогом зареєстровані в Реєстрі волонтерів. Наприклад, якщо громадянин збирає кошти для придбання гуманітарних товарів та надання гуманітарної допомоги єдиноразово, чи його родич чи знайомий йому військовослужбовець потребує допомоги в придбанні військового спорядження, приладів чи техніки і волонтер організовує збір та подальше придбання запитуваних товарів, то такий громадянин може і не бути зареєстрований в Реєстрі волонтерів, адже, він не збирається систематично займатися організацією зборів;

2. реєстрація особи, яка здійснює волонтерську діяльність обмежує право особи на самозайнятість та вільний вибір роду діяльності, а факт реєстрації в Реєстрі волонтерів створює для нього додаткові обов'язки;

3. ст.1 Закону України «Про волонтерську діяльність» визначено, що волонтерська діяльність - добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Волонтерська допомога - роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами. Волонтерська діяльність є формою благодійної діяльності [5, ст.1]. В контексті даної норми виникає питання: якщо волонтерська діяльність – це неприбуткова діяльність, то яким чином вона може бути оподаткована?

4. суми витрат, які витрачені волонтерами в процесі провадження волонтерської діяльності можуть бути відшкодовані у визначеному законом порядку. Разом з тим ці суми не є доходом волонтера та не є базою для оподаткування податком на доходи фізичної особи та єдиним соціальним внеском [5, ст.11];

5. правообмежувальною нормою вважаємо обов'язок волонтера зареєструватися в Реєстрі волонтерів до 1 січня 2023 року. За даними Державної податкової служби, на кінець квітня цього року у Реєстрі волонтерів вже було зареєстровано понад 4 тисячі осіб [1]. Втім, на нашу думку, це досить занижена статистика, що обумовлена формалізованим характером вчинення реєстраційного провадження волонтерської діяльності. Насправді, волонтерів є набагато більше;

З огляду на зазначене, вважаємо за необхідне звернути увагу законодавця на актуалізацію положень Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо звільнення від оподаткування благодійної допомоги, зібраної волонтерами» та перегляду його дії. Теж саме, на нашу думку, стосується і постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку засобів, товарів (робіт, послуг), сума (вартість) благодійної допомоги для закупівлі або у вигляді яких не включається до оподаткованого доходу платників податку на доходи фізичних осіб» [6], адже, якщо проаналізувати даний перелік, то в ньому немає ні дронів, ні антидронових рушниць, ні пультів, ні окулярів, ні старлінків і ще десятків технологічних товарів, що є вкрай необхідним та ефективним на шляху боротьби з країною агресором та вчасного реагування на потреби воєнного характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Оподаткування волонтерів: «війна» з державою заради допомоги державі? URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3717153-opodatкування-volonteriv-vijna-z-derzavou-zaradi-dopomogi-derzavi.html> (дата звернення 31.05.2023).

2. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 25. Ст. 252.

3. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст.112.

4. Зміни в оподаткуванні волонтерської діяльності: аналіз від судді ВС. URL: https://biz.ligazakon.net/news/218493_zmni-v-opodatkuvann-volontersko-dyalnost-analz-vd-sudd-vs (дата звернення 31.05.2023).

5. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 42. Ст.435.

6. Про затвердження переліку засобів, товарів (робіт, послуг), сума (вартість) благодійної допомоги для закупівлі або у вигляді яких не включається до оподаткованого доходу платників податку на доходи фізичних осіб: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 р. № 112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/112-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення 31.05.2023).

Наталія ФУКС

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного та міжнародного права Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

МОДЕРНІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Перші місяці повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України підсвітили достатньо проблем у вітчизняному законодавстві, його неготовність до врегулювання багатьох питань, які виникають в період дії правового режиму воєнного стану в різних сферах суспільних відносин. І це не зважаючи на триваючу з 2014 року військову агресію з боку цієї ж держави, наслідком чого стала анексія території Автономної Республіки Крим та окупація частини Донецької та Луганської областей. Не оминули ці проблеми і сферу банківської діяльності.

За даними Національного банку України, упродовж 2022 р. кількість банків зменшилася на чотири банки, серед яких два – це банки з державним російським капіталом, які були виведені з ринку в лютому 2022 р. у відповідь на повномасштабний напад Російської Федерації на Україну. Наприкінці 2022 р. на ринку працювали 67 платоспроможних банків, а також діяло 25 банківських груп [1, с. 37, 48]. Банківська система держави як в мирний, так і воєнний час відіграє важливу роль в економіці, забезпечуючи безперервний рух фінансових активів, насамперед, коштів, а, отже, взаємодію різних галузей та секторів економіки. Стабільність банківської системи обумовлює стабільність фінансової/економічної системи держави, тому процеси, які в ній відбуваються, потребують уваги не лише з боку наукової спільноти, Національного банку